

**PROFESSOR ABUZƏR XƏLƏFOVUN ƏSƏRLƏRİNDƏ
KİTAB, KİTABXANA VƏ MÜTALİƏ MƏSƏLƏLƏRİ**

**(Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun
80 illik yubileyi qarşısında)**

**Knyaz ASLAN
Bakı Dövlət Universiteti**

Məqalədə Azərbaycanda milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçısı, müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradıcısı olan Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun əsərlərinin araşdırılması əsasında onun kitab, mütaliə, kitabxana və s. haqqında söylədiyi dəyərli fikir və mülahizələri təhlil olunmuşdur. Burada eləcə də alimin Azərbaycan milli kitab və kitabxana mədəniyyətinə verdiyi töhfələr də öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, Prezident təqaüdçüsü, «Şöhrət» ordenli, Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin prezidenti, Bakı Dövlət Universiteti Ağsaqqallar Şurasının sədri, BDU Nəşriyyat Şurasının sədri, BDU Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Xələfovun adı respublikamızda və ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda çox yaxşı tanınır.

Azərbaycanda milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçılarından və müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradıcılarından biri, görkəmli elm, təhsil və mədəniyyət xadimi kimi böyük şöhrət qazanmış Abuzər müəllimin həyatı gənc nəsil üçün sözün həqiqi mənasında ibrət məktəbidir.

Professor Abuzər Xələfovun Azərbaycan xalqı qarşısında ən dəyərli tarixi xidmətlərindən biri respublika ali məktəblərinin bayraqdarı olan Bakı Dövlət Universitetində müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması ilə bağlıdır.

Qeyd edək ki, Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılmasında və inkişafında akademiklər Abdulla Qarayevin, Şəfaət Mehdiyevin və başqalarının çox önəmli xidməti olmuşdur. Onlar kitab mədəniyyətinə və kitabxana işinə yüksək qiymət verir, kitabxanaçı kadrların hazırlanmasına respublikamızın mədəni tərəqqinin əsas amillərindən biri kimi baxır, kitabxanaşünaslıq və bibliografianın inkişaf etdirilməsinə, bu sahədə elmlər namizədləri və elmlər doktorlarının yetişdirilməsinə böyük qayğı göstərirdilər.

Bütövlükdə 25 il Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı vəzifəsində işləyən A.Xələfov özünün təşəbbüskarlıq fəaliyyəti, təşkilatçılıq bacarığı və idarəçilik metodları ilə təkcə universitetimizdə və respublikamızda deyil, habelə Sovetlər Birliyi miqyasında böyük nüfuz qazanmış, yüksək ixtisaslı milli kitabxanaşünaslıq-bibliograf kadrların hazırlanması istiqamətində səmərəli iş aparmışdır.

Kitabxanaçılıq fakültəsinin yeni tədris planının yaradılmasında, kafedra və laboratoriyaların maddi-texniki bazalarının yaxşılaşdırılmasında, dərslərin keyfiyyətinin yüksəldilməsində, kadrların düzgün seçilib yerləşdirilməsində professor A.Xələfovun xüsusi rolu olmuşdur.

1963-cü ildə isə Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı, tarix elmləri namizədi, baş müəllim A.Xələfov eyni zamanda Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının müdiri vəzifəsinə seçilmişdir. Artıq bu dövrdən sonra o, paralel olaraq dekanlığın və kafedranın işinə nəzarət etməli, onların fəaliyyətini əlaqələndirməli və istiqamətləndirməli, başqa sözlə, idarəetmə funksiyası ilə elmi tədqiqatçılıq prosesini bir-biri ilə sıx şəkildə uzlaşdırmalı olmuşdur ki, bu da həm fakültənin, həm də kafedranın müasir elmi əsaslar üzərində düzgün istiqamətdə inkişafına ciddi kömək göstərmişdir.

Professor Abuzər Xələfovun başçılıq etdiyi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının əməkdaşları bu dövrdən başlayaraq əsasən kitabxana işinin tarixi, kitabxanaşünaslığın nəzəriyyəsi, təşkili və metodik məsələləri, oxuculara kitabxana-informasiya xidmətinin mühüm problemləri istiqamətində elmi tədqiqatlar aparır, eyni zamanda kitabxana proseslərinin mexanikləşdirilməsi və avtomatlaşdırılması sahəsində uğurlu nəticələr qazanmağa çalışırdılar.

Kitabxanaşünaslıq kafedrası respublikamızda cəmiyyətin informasiya təminatı sistemində mühüm yer tutan sosial institutlar içərisində kitabxanaların yerini müəyyən etmək, kitabxana işinin inkişaf meyl və qanunauyğunluqlarını tədqiq etmək və ümumiləşdirmək, informasiya-axtarış sistemlərinin vəziyyətini və onların optimallaşdırılması yollarını, ölkəmizdə kitabxana quruculuğunun aktual problemlərini öyrənmək baxımından bir çox nailiyyətlər qazanmışdır.

Kafedranın əməkdaşlarının apardıqları elmi tədqiqat işlərinin mühüm nəticələri Bakı Dövlət Universitetinin elmi əsərlərində, fakültədə nəşr olunan "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" elmi-nəzəri və təcrübi-metodik jurnalında, respublikamızda çıxan müxtəlif elmi-kütləvi nəşrlərdə və digər mətbuat orqanlarında dərc olunur. Bununla yanaşı, kitabxanaşünas mütəxəssislər öz elmi-tədqiqat işlərinin yekunları ilə bağlı elmi-nəzəri və təcrübi konfranslarda məruzələr oxuyur, çıxışlar edir və onları geniş kitabxana ictimaiyyətinin müzakirəsinə verirlər. Bu isə Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində gələcək müvəffəqiyyətlər üçün əsaslı zəmin yaradır.

Məhz istedadlı alim, qabiliyyətli təşkilatçı A.Xələfovun Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri vəzifəsini uğurla yerinə yetirməsi sayəsində bu elmi qurum kitabxana işi üzrə aparıcı müəssisəyə - ana kafedraya, respublikamızda kitabxana işinin əsas elmi tədqiqat mərkəzinə, bu sahədə çalışan və sayca ildən-ilə çoxalan bacarıqlı mütəxəssislərin əvəzsiz məsləhətxanasına, bir sözlə, hazırkı informasiyalaşmış cəmiyyətdə özünəməxsus yer tutan kitabxana ictimaiyyətinin doğma ocağına çevrilmişdir.

Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun elmi-pedaqoji fəaliyyətində kitab, mütaliə, kitabxana məsələlərinin, eləcə də kitabxanaçı kadrların hazırlanmasının aktual problemlərinin tədqiqi mühüm yer tutur.

Məlumdur ki, cəmiyyətdə vacib sosial funksiyaları həyata keçirən kitabxanalar ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və elmi-mədəni vəzifələrin həllində, dövlətin və xalqın inkişafı ilə bağlı mühüm ideyaların əhali arasında yayılmasında fəal iştirak etməli, böyük təbliğatçılıq, təşviqatçılıq və təşkilatçılıq işi aparmalıdırlar.

A.Xələfovun qeyd etdiyi kimi, kitabxana işi dövrlə, zamanla ayaqlaşmalı, həmişə canlı, rəngarəng və dinamik olmalıdır. Aydındır ki, bu mühüm vəzifələrin məqsədyönlü həlli yüksək ixtisaslı kitab-xanaçı kadrların hazırlanması məsələsi ilə sıx şəkildə bağlıdır.

Kitabxana işi tarixinin tədqiqatçısı kimi ciddi elmi tədqiqat fəaliyyətinə başlayan gənc A.Xələfov 1950-ci illərin sonlarından ilk elmi tədqiqat məqalələri ilə mətbuatda çıxış etməyə başlayır. Onun bu dövrdə yazıb dərc etdirdiyi «ADU-nun kitabxanası necə yaranmışdır?», «Azərbaycan Dövlət Universitetinin əsas kitabxanasının yaranması və inkişaf tarixindən (1920-1929)», «Kitabxana fondu təşkilinin bəzi məsələləri», «Kitab belə yaranmışdır» və başqa araşdırmaları XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində, həmçinin 20-30-cu illərdə Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi, habelə kitabxanaların qabaqcıl iş təcrübəsi, mövcud problemlər və s. kimi mövzulara həsr olunmuşdu. O, eyni zamanda kitab, mütaliə, mədəniyyət, kitabxanaçılıq, biblioqrafiya və kitabçılıq işlərinə dair Azərbaycanda nəşr olunmuş yeni kitablar haqqında rəylər və məqalələr yazaraq dövrü mətbuat səhifələrində dərc etdirirdi.

Onun ilk dəfə olaraq Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafının mühüm mərhələlərini elmi cəhətdən ümumiləşdirməyə başlaması, kitabxanaların tarixinin tədqiqatçısı yolunu seçməsi, kitabxana fəaliyyətinin müasir vəzifə və problemlərini qanunauyğun şəkildə öyrənməsi elmi ictimaiyyətin diqqətini cəlb edir.

XIX əsrin böyük rus filosofu, yazıçısı və publisisti Aleksandr Gertsenin «Biz keçmişə tamamilə dərk edərək müasirliyi aydınlaşdırırıq: olmuş hadisələrin dərinliyinə getməklə cələcəyin mənasını açırıq, axaya baxıb irəliyə addımlayırıq» və rus mütəfəkkiri, filosofu və yazıçısı Nikolay Çernışevskinin «Tarixi olmayan elmin nəzəriyyəsi olmaz» fikirlərini bir daha təsdiqləyən

professor Abuzər Xələfov göstərir ki, tarixi öyrənmək haqqında onların dedikləri bu gün üçün də öz əhəmiyyətini itirməyib.

O yazır: «Kitabxana işinin tarixinə aid biliklər bizə təkcə keçmiş öyrənmək üçün yox, müasirliyi yaxşı başa düşmək, əhaliyə kitabxana xidmətini hərtərəfli təkmilləşdirmək üçün də zəruridir.

Elm tarixçilərinin təqdir etdikləri bu fikirləri kitabxana və kitabxanaşünaslıq tarixinə də şamil etmək lazımdır. Məhz kitabxana tarixinin böyük elmi tədqiqat əhəmiyyətini və bu sahədə olan boşluğu doldurmaq üçün Kitabxanaşünaslıq kafedrası Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi probleminin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirməyə başladı».

Abuzər Xələfov «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920-ci illər)» adlı əsərinin girişində belə bir fikri dəstəkləyir ki, cəmiyyət tarixinin, xüsusilə mədəniyyət tarixinin tərkib hissələrindən biri olan kitabxana tarixinin dövrün tarixi ilə, ictimai və siyasi münasibətlərin tarixi, ideyalar mübarizəsi tarixi ilə, beləliklə də həmin kitabxanaları yaratmış olan cəmiyyətin tarixi ilə əlaqədar surətdə öyrənilməlidir.

Müəllifin qənaətinə görə, dünya mədəniyyəti xəzinəsinə böyük incilər bəxş edən Azərbaycan xalqının əsrlər boyu inkişaf edib gələn qədim və zəngin mədəniyyəti vardır.

Başqa mədəni xalqlarda olduğu kimi Azərbaycanda da kitabxanalar mədəniyyətin inkişafında və yayılmasında mühüm rol oynamışlar. Kitabxanalar xalqımızın mənəvi yazılı mədəniyyətini özündə mərkəzləşdirən, xalqımıza mənəvi qida verən və onun üzünə maarif günəşi açan böyük mədəniyyət xəzinəsi olmuşdur.

Xalqımızın ən böyük alimlərinin, mütəfəkkirlərinin, dahi yazıçı və şairlərinin, rəssamlarının, görkəmli xadimlərinin əsərləri kitabxanalarda toplanıb saxlanılır.

A.Xələfovun fikrincə, məhz buna görə də ölkəmizdə kitabxana tarixinin tədqiq edilib öyrənilməsi xalqımızın ümumi tarixinin, xüsusilə mədəniyyət tariximizin öyrənilməsinin tərkib hissəsidir. Cəmiyyətin mədəni inkişafında xüsusi rol oynayan kitabxanaların tarixi xalqımızın tarixi ilə həmişə əlaqədar olmuş, onun yazılı irsini, mədəni nailiyyətlərini və elmi kəşflərini əks etdirmişdir. Ona görə də ölkəmizdə kitabxana tarixinin düzgün tədqiq edilib öyrənilməsi tarix elmimiz üçün xüsusi əhəmiyyətə malik olan məsələlərdən biridir.

Kitabda ən qədim dövrlərdən başlayaraq XIX əsrin 70-ci illərinə qədər Azərbaycanda kitabxana işinin tarixinə dair qısa icmal verilmiş, mövcud mənbələrə əsasən məlum olan ilk kitabxanalar haqqında məlumatlar üzə çıxarılmış, habelə Xaqani, Nizami, Nəsirəddin Tusi, Şah İsmayıl Xətai və başqa mütəfəkkirlərimizin kitab və kitabxana ilə bağlılığına, həmçinin məsgid kitabxanalarının fəaliyyətinə dair maraqlı mülahizələr irəli sürülmüşdür.

Professor A.Xələfovun 1986-cı ildə nəşr etdirdiyi «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Qədim dövrlərdən başlamış XVIII əsrin axırınadək)» adlı kitabını məhz həmin tədqiqatların uğurlu nəticəsi kimi qəbul etmək olar.

Mühüm əhəmiyyətə malik olan bu kitabda ilk dəfə olaraq Azərbaycan ərazisində qədim Albaniya, Midiya və Atropatena dövründən başlayaraq ta XVIII əsrədək kitabxanaların yaranmasının tarixi kökləri araşdırılmış, orta əsrlərdə Azərbaycan kitabının və kitabxanalarının keçdiyi çətin və mürəkkəb inkişaf yolu tədqiqata cəlb olunmuş, mühüm faktlar üzə çıxarılmış və elmi şəkildə sistemləşdirilmişdir ki, bütün bunlar da milli kitab və kitabxana tariximizin zənginliyini və qədimliyini bir daha təsdiqləmişdir.

O, tədqiqata cəlb etdiyi dövrdə Azərbaycanda kitabxana işinin vəziyyəti haqqında əhatəli elmi məlumat vermək məqsədi ilə qədim tarixi məxəzləri və müasir mənbələri diqqətlə araşdırılıb öyrənmiş, o vaxta qədər məlum olmayan bir çox tarixi faktları üzə çıxarmış, bəzi yanlış elmi mülahizələrə aydınlıq gətirmiş, həmçinin çox əhəmiyyətli elmi ümumiləşdirilmələr aparmışdır.

Alimin dahi Nizaminin dövrünü, Qazan xanın və Şah İsmayıl Xətəinin hakimiyyəti illərini xüsusi qayğı ilə araşdırması çox təqdirəlayiqdir.

O, öz kitabında saray, din, şəxsi kitabxanalarla bağlı bir sıra qiymətli faktları ilk dəfə yığcam şəkildə elmi dövriyəyə daxil etmiş, Azərbaycan mədəniyyət və elm dühalarının kitab, kitabxana və mütaliə haqqında fikirlərini seçib sistemləşdirmiş və təhlil etmişdir.

Təsədüfi deyil ki, professor A.Xələfovun «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Qədim dövrlərdən başlamış XVIII əsrin axırınadək)» kitabı görkəmli mütəxəssislər tərəfindən xalqımızın mə-nəvi mədəniyyət tarixi sahəsindəki mövcud boşluğu dolduran, milli mədəniyyət tariximizin öyrənilməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edən ən yaxşı tədqiqat əsəri kimi qiymətləndirilmişdir.

Görkəmli alimimiz A.Xələfovun nəfis şəkildə tərtib olunmuş «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)» adlı növbəti fundamental dərsliyi milli tariximizin əsas tərkib hissələrindən olan elm və mədəniyyət ocaqlarımızın-müxtəlif tipli və müxtəlif növlü kitabxanalarımızın meydana gəlməsi və inkişafı problemlərinin elmi cəhətdən araşdırılmasına və ümumiləşdirilməsinə həsr olunmuşdur.

Bu sanballı əsər Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri ilə ali məktəb tələbələri üçün dərslik kimi təsdiq edilmişdir. 2004-cü ildə Bakı Universiteti Nəşriyyatında işıq üzü görmüş I hissənin həcmi 20 çap vərəqindən artıqdır və ən qədim zamanlardan XX əsrə qədərki dövrü əhatə edir. Müstəqillik illərində ana dilimizdə ilk dəfə yazılıb nəşr edilən bu dərslik ölkəmizin ərazisində meydana gəlmiş kitabxanaların inkişaf prosesini xronoloji ardıcılıqla əks etdirir.

Azərbaycan kitabxanalarının tarixini ən qədim zamanlardan indiki dövrə qədər yığcam şəkildə əhatə edən dərsləyin redaktorları tarix elmləri namizədi, dosent Tacəddin Quliyev və pedaqoji elmlər namizədi, dosent Knyaz Aslandıdır.

Bütövlükdə 6 fəsildən və 24 paraqraftan ibarət olan I hissənin əvvəlində müəllif humanitar elmlər sırasında özünə xüsusi yer tutmuş «Kitabxana işinin tarixi» kursunun predmeti, obyekt, əhəmiyyəti, elmlər sistemindəki yeri və mənbəşünaslığı haqqında aydın təsəvvür yaradır. O, ən qədim dövrlərdə Şumer və Neynəva gil lövhələrindən, Misir papiruslarından, orta əsrlərdəki kilsələrin və monastırların kitab fondlarından başlayaraq bugünkü pulsuz ümumi elm və bilik məbədlərinə qədər uzun və mürəkkəb bir yol keçmiş kitabxanaların müasir tərifini verir. Alim qeyd edir ki, kitabxanalar bəşəriyyətin qiymətli mədəni sərvətlərini toplayan, mühafizə edən, saxlayan, ictimai istifadə üçün nəşildən-nəşilə çatdıran, cəmiyyətin inkişafında fəallıq göstərən, insanların elmi-mədəni və intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsinə kömək edən, gənc nəslin təlim-tərbiyəsində yaxından iştirak edən, oxucuların mütaliə prosesini istiqamətləndirən mühüm sosial institutdur.

Dünyanın ən qədim xalqlarından biri olan Azərbaycan xalqının zəngin mədəniyyət tarixindən bəhs edən professor A.Xələfov yazının, əlifbanın, kitabın və kitabxanaların meydana gəlməsi ilə bağlı maraqlı faktlar gətirir. O yazır ki, tanınmış Amerika alimi S.Kramerin «Tarix Şumerdən başlanır» əsərində ilk məktəblərin, ilk parlamentin, ilk əxlaqi ideyaların, ilk ədəbi mübahisələrin, ilk kitabxana kataloqunun və s., ümumiyyətlə, hər şeyin ilkinin Şumerlərdən başladığı təsdiqlənir. Şumerlərlə qədim Azərbaycan dövlətlərinin iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələri məsələsinə toxunan alim bu maraqlı tarixi fakta aydınlıq gətirməyə çalışır.

Azərbaycan ərazisində mövcud olmuş qədim Aratta, Manna, Midiya, Alban, Atropaten dövlətlərinin kitab mədəniyyəti barədə söz açan müəllif zərdüştlüyün müqəddəs kitabı «Avesta» haqqında geniş məlumat verərək qeyd edir ki, 21 cilddən, 815 fəsildən ibarət bu müqəddəs dini, ədəbi-bədii, tarixi-fəlsəfi kitab 12 min dana (inək) dərisi üzərində yazılmışdı. Alim «Avesta»nın əlyazmaları, yayılması, məzmunu haqqında oxucularda maraqlı təəssürat oyada bilir.

Daha sonra o, Alban mədəniyyəti ilə bağlı bir sıra tarixi əsərlərə söykənərək, qədim qaynaqlarda Albaniyanın (Arranın) bizim eramın ilk əsrlərindən böyük inkişaf yolu keçmiş qüdrətli bir dövlətə çevrilməsi barədə məlumat verir. Məşhur tarixçi Musa Kalankatlımın «Alban tarixi», xristianlığın yayılması, xalq qəhrəmanı Cavanşirin hökmdarlığı, 52 hərfdən ibarət Alban əlifbası ilə bağlı çox dəyərli elmi faktlar gətirən tədqiqatçı fikirlərini dəlillərlə sübuta yetirir.

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilimizdə yazıya köçürülmüş ilk möhtəşəm ədəbi abidə olan «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarının türkdilli xalqların müştərək milli mədəniyyətləri tarixindəki roluna toxunan professor A.Xələfov bu eposun məzmunu, yazıya alınması, dünya kitabxanalarındakı yeri barədə ətraflı bilgi verir.

VII-XI əsrlərdə Azərbaycanda kitab və kitabxanaların meydana gəlməsi və inkişafı dərslərdə öz geniş əksini tapmışdır. Azərbaycan ərazisinin ərəb xilafəti tərəfindən işğala məruz qalması, islam dininin zorla qəbul etdirilməsi nəticəsində milli mədəniyyətimizin çox böyük zərər çəkdiyini nəzərə çarpdıran müəllif qeyd edir ki, həm müharibələr zamanı, həm də islam dininin qəbulu prosesində yerli xalqın bütün mədəniyyət abidələri, məktəbləri və yazılı abidələri, kitab və kitabxanaları, dini iqamətgahları, müqəddəs ocaqları dağıdılıb yerlə yeksan edilmişdi.

Bununla yanaşı, yenicə təşəkkül tapan müsəlman mədəniyyətinin Azərbaycan mədəniyyətinə təsirini də incəliklə araşdıran alim bu qənaətə gəlir ki, orta əsrlərin alimləri, şairləri, mütəfəkkirləri xilafətin tərkibinə qatılmış digər ölkələrin alimləri kimi ərəb dilində yazıb-yaratmaq məcburiyyəti qarşısında qalsalar da, milli özünəməxsusluğu qoruyub saxlamağa çalışırdılar.

Azərbaycan kitab və kitabxana mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətlər olmuş görkəmli şəxsiyyətlərimizdən Bəhmənyarın, Xətib Təbrizinin, Qətran Təbrizinin və onlarca başqalarının fəaliyyəti burada geniş şəkildə araşdırılır.

Bu da xüsusi qeyd olunmalıdır ki, professor A.Xələfov çoxillik araşdırmaları sayəsində bu qənaətə gəlir ki, orta əsrlərdə ölkəmizin ərazisində kitabxanaların üç növü fəaliyyət göstərmişdir: saray kitabxanaları, məscid və mədrəsə kitabxanaları və şəxsi kitabxanalar. Kitabda onların hər biri haqqında çox əhatəli məlumatlar öz əksini tapır.

Müəllif ilk dəfə olaraq indiyə qədər dərindən öyrənilməmiş məscid və mədrəsə kitabxanalarının fondlarının tərkibi, məzmunu, məqsəd və vəzifələri haqqında ətraflı məlumatları ümumiləşdirərək, Ərdəbil, Təbriz, Marağa, Urmiya, Xoy, Sərab, Bərdə, Gəncə, Beyləqan, Qəbələ, Dərbənd, Şamaxı, Şəmkir, Naxçıvan və başqa şəhərlərdəki məscid və mədrəsələrin nəzdindəki kitabxanalar haqqında maraqlı tarixi məlumatlar verir.

XII əsrdə Azərbaycan xalqının bəşəriyyətə bəxş etdiyi ən böyük düha, milli mədəniyyətimizin «qızıl dövr»ünü yaradanlardan biri olan dahi Nizami Gəncəvinin bu məsələ ilə bağlı qənaətlərini ümumiləşdirmək kifayətdir.

Professor A.Xələfov görkəmli tədqiqatçı alimlərimizdən Z.Bünyadovun, Ə.Mirəhmədovun, R.Əliyevin və başqalarının mülahizələrini təsdiqləyərək göstərir ki, XI-XII əsrlərdə Gəncədə zəngin saray kitabxanasının və digər kitabxanaların olduğunu təsdiqləyir və qeyd edir ki, Gəncədə «Dar-əl kitab» adlı böyük bir kitabxana fəaliyyət göstərirdi.

Bu kitabxanaya Həddad ibn Asim ibn Bəkran Əbülfərəhən Naxçıvani başçılıq edirdi. Bu tarixi faktı o zaman Azərbaycanda olmuş Yaqut Həməvi də «Məcməul Huldən» əsərində təsdiq etmişdir. Gəncə kitabxanaları da Bərdə kitabxanaları kimi çox zəngin və nadir kitab fonduna malik olmuşdur. Gəncə böyük mədəniyyət və ticarət mərkəzi olduğundan dünyanın bütün ölkələrindən gələn tacirlər burada kitaba böyük tələbatın olduğunu nəzərə alaraq kitab gətirməyə də səy göstərirdilər.

Dahi şairlərimiz Xaqaninin və Nizaminin əsərlərində kitab və kitabxanaya böyük qiymət verilməsi, kitabın bütün biliklərin mənbəyi kimi qiymətləndirilməsi, kitabxanaların xalqın milli sərvəti, ölkənin bilik xəzinəsi adlandırılması bu böyük şəxsiyyətlərin Azərbaycan kitab mədəniyyətinə verdikləri çox dəyərli qiymət kimi qeyd olunur.

Professor A.Xələfovun fikrincə, tarixi qaynaqlardan məlum olur ki, XII əsrdə Gəncə ilə yanaşı, Azərbaycanın digər böyük şəhərlərində, o cümlədən Təbrizdə, Şamaxıda, Bərdədə də kitabxanalar olmuşdur. Bu dövrdə fəaliyyət göstərən kitabxanalar içərisində saray kitabxanaları fondunun zənginliyi, ardıcıl komplektləşdirilməsi, qiymətli nadir kitabların toplanması, xarici dillərdə kitabların əldə edilməsi cəhətdən xüsusilə fərqlənirdilər.

Daha sonra Azərbaycanda monqol işğalı dövründə kitabxana işini araşdıran müəllif qeyd edir ki, XIII yüzilliyin birinci yarısında Azərbaycanı işğal edərəkən monqollar ölkənin böyük şəhərlərini: Ərdəbili, Təbrizi, Gəncəni, Şamaxını, Beyləqanı, Bərdəni və s. dağıdıb viran qoymuşdular. Monqol zülmü xüsusilə Azərbaycan mədəniyyətinə böyük zərbə vurmuşdu. Məktəblər, mədrəsələr, kitabxanalar yerlə yeskan edilir, kitablar vəhşicəsinə yandırılırdı.

Professor A.Xələfov yazır ki, monqol işğalı Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafını ləngitsə də, onu tamamilə dayandıra bilmədi. Zaman keçdikcə Azərbaycan yenə də Şərqi mühüm mədəni mərkəzlərindən birinə çevrilirdi. Mədəni inkişaf səviyyəsi etibarilə Azərbaycan əhalisindən qat-qat aşağı olan monqolların özləri Azərbaycan mədəniyyətinin təsiri altına düşmüş, yerli mədəniyyəti istər-istəməz qəbul etməli olmuşdular.

Əsərdə göstərilir ki, XIII-XIV əsrlərdə Xoyda, Marağada və Təbrizdə «Qazaniyyə», «Fələkiyyə», «Şeyx Kəmaləddin Xocəndi», «Dəməşqiyyə», «Qazi Şeyx Əli», «Məqsudiyyə» Şəbi-Qazanda «Şəfiyyə», «Hənəfiyyə», Bakıda Şirvanşahlar sarayının «Şah məscidi» və «Seyid Yəhya», Ərdəbildə «Şeyx Səfi» məqbərəsi yanında «Darül-irşad», Dərbənd məscidinin mədrəsəsi və s. mədrəsələr fəaliyyət göstərirdilər. Tarixi qaynaqlardan görüldüyü kimi, Azərbaycanın həm cənub, həm də şimal hissəsindəki bütün böyük şəhərlərdə məscidlərin yanında dini məktəblər və mədrəsələr fəaliyyət göstərirdi. Çox təəssüf ki, o dövrdə statistika aparılmadığından onların miqdarı haqqında məlumat vermək olduqca çətindir. Mədrəsə və məktəb (mollaxana) kitabxanalarının fəaliyyəti hər şeydən əvvəl tədris prosesinə və dinin təbliğinə

yönəlsə də, kitabxanaların ictimailəşməsi baxımından da böyük rol oynayır. Mədrəsə kitabxanalarının fəaliyyətinin hərtərəfli təhlili onları ictimai kitabxanalar kimi xarakterizə etmək imkanı verir.

Müəllif yazır ki, XIII əsrdə Azərbaycanda Şərqdə tayı-bərabəri olmayan, öz fondunun nadirliyinə və zənginliyinə görə dünyanın ən böyük kitabxanaları ilə yarışa girə bilən Marağa Rəsədxanasının Elmi Kitabxanası fəaliyyətə başlamışdı. Bu kitabxana Azərbaycanda kitabxana işinin tarixində öz məqsədi, vəzifələri və yaranma tarixi dəqiq məlum olan ilk elmi kitabxanadır. O dövrdə bütün Şərqdə məşhur olan bu elm məbədinin əsası xalqımızın görkəmli oğlu, ensiklopedik biliyə malik alim Nəsirəddin Tusi tərəfindən qoyulmuşdur. Nəsirəddin Tusinin ən böyük elmi nailiyyəti əsası 1258-ci ildə qoyulmuş Marağa Rəsədxanası və bu böyük elm məbədgahının dünya elminə verdiyi yeni elmi tədqiqatlar olmuşdur.

Kitabxananın yaranması da 100-dən artıq elmi əsərin müəllifi olan Nəsirəddin Tusinin adı ilə bağlıdır. Nəsirəddin Tusinin səyi nəticəsində rəsədxanada Şərqdə əsaslı elmi kitabxana kimi məşhur olan və o dövrdə ağıla gəlməyən dərəcədə böyük fonda malik bir kitabxana yaranmışdı. Kitabxanada 400.000 kitab (əlyazması) toplanmışdı.

30 kvadrat metr sahəsi olan bu kitabxana rəsədxananın yaxınlığında tikilmiş gözəl bir binada yerləşirdi. Kitabxana binasında aparılan qazıntılar zamanı müəyyən edilmişdir ki, bu binada 400.000 cild kitab saxlamaq qeyri-mümkün olardı. Deməli, kitabxana kitablarının bir hissəsi rəsədxana binasında saxlanılmışdır. Bu, o dövr üçün əlçatmaz bir zirvə hesab olunurdu.

Dərslərdə XIII-XVIII əsrlərdə fəaliyyət göstərmiş bir sıra məşhur kitabxanalar, o cümlədən Şah İsmayıl Xətəinin Təbrizdəki saray kitabxanası, Ərdəbildəki Şeyx Səfi məqbərəsinin kitabxanası haqqında çox lmi məlumatlar ümumiləşdirilmiş, bu görkəmli dövlət xadimi Şah İsmayıl Xətəinin Azərbaycan mədəniyyəti tarixindəki rolu yüksək qiymətləndirilmişdir.

Müəllif haqlı olaraq göstərir ki, şəxsi kitabxana yarandığı, formalaşdığı dövrün elmi-mədəni səviyyəsini, dövrün kitab sərvətini əks etdirən qiymətli elmi və mədəni xəzinədir. Həmçinin şəxsi kitabxanalarda xalqın tarixi keçmişinə, elminə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, incəsənətinə dair kitablar toplandığından böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edir.

Prof A.Xələfovun fikrincə, lap qədim zamanlardan zəmanəmizə qədər kitabxana işinin tarixinin öyrənilməsi nəticəsində belə bir həqiqət aşkara çıxır ki, xalqımızın görkəmli alimlərinin, dövlət xadimlərinin, yazıçıların, şairlərinin, incəsənət xadimlərinin, din xadimlərinin və ümumiyyətlə, ziyalıların qiymətli şəxsi kitabxanaları olmuşdur. Etiraf etmək lazımdır ki, bir qayda olaraq belə kitabxanalarda kitab sərvətinin ən qiymətli, nadir nüsxələri toplanmışdır. Məhz buna görədir ki, müasir şəraitdə şəxsi kitabxanaların tarixinin öyrənilməsi mühüm elmi, tarixi və mədəni əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan xalqının bu görkəmli mütəfəkkirlərinin kitabxanaçılıq-bibliografıya sahəsindəki elmi irsi və əməli fəaliyyəti müstəqil tədqiqat obyektini kimi hərtərəfli və dərinlən işlənilməlidir.

Prof. A.Xələfov yazır: “XIX əsr Azərbaycan kitabxana işi tarixində mühüm yerlərdən birini şəxsi kitabxanalar tutur. Məhz bu dövrdə Azərbaycanın görkəmli alimlərinin, yazıçı və şairlərinin çox zəngin, nadir kitab fonduna malik şəxsi kitabxanaları təşkil edilmişdi ki, belə kitabxanalar nəinki ölkəmizdə, həmçinin qonşu ölkələrdə belə çox məşhur olmuşlar.

Doğrudur, kitabxana tarixçi tədqiqatçıları kitabxana tarixini öyrənərkən əsasən dövlət və ictimai kitabxanaların tarixinin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirmiş, şəxsi kitabxanalar haqqında ancaq epizodik məlumat verməklə kifayətlənmişlər. Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, şəxsi kitabxanaların tarixi kitabxananın yarandığı dövrün kitab mədəniyyətinin tarixidir. Şəxsi kitabxanaların fondu milli kitab fondumuzun, kitab mədəniyyətimizin göstəricisidir, milli sərvətdir”.

Prof. A.Xələfovun qeyd etdiyi kimi, şəxsi kitabxana yarandığı, formalaşdığı dövrün elmi-mədəni səviyyəsini, dövrün kitab sərvətini əks etdirən qiymətli elmi və mədəni xəzinədir. Həmçinin şəxsi kitabxanalarda xalqın tarixi keçmişinə, elminə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, incəsənətinə dair kitablar toplandıqından böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edir. Şəxsi kitabxanalarda tək-cə milli kitablar yox, bütün dünya elminə, mədəniyyətinə dair kitablar toplanıb saxlandığından böyük beynəlmiləl və bəşəri əhəmiyyət kəsb edirlər.

Şəxsi kitabxana, onun yaranması, həmişə kitabxananı təşkil edən şəxsin fəaliyyəti və dünyagörüşü ilə əlaqədar olur. Məhz buna görədir ki, şəxsi kitabxana həmişə onu yaradan ayrı-ayrı böyük şəxsiyyətlərin, alimlərin, yazıçıların, şairlərin, görkəmli mədəniyyət və dövlət xadimlərinin dünya-görüşünün, fəlsəfəsinin, ideya istiqamətinin ictimai siyasi baxışlarının müəyyənləşməsində mühüm amil hesab edilə bilər. Şəxsi kitabxanası olmayan heç bir alim və yazıçı təsəvvür etmək olmaz. Şəxsi kitabxana həmin kitabxananı təşkil edən şəxsin inkişafı, dünya görüşünün formalaşması, ümumi elmi, mədəni səviyyəsinin yüksəlməsi ilə əlaqədar olaraq formalaşır və təkmilləşir. Deməli, şəxsi kitabxana böyük zəhmətin, elmi axtarışların nəticəsi kimi meydana çıxır və görkəmli alimlər tərəfindən ən dərin məzmunlu elmi-tədqiqat əsərlərinin meydana gəlməsində ilk mənbə rolunu oynayır. Böyük şəxsiyyətlərin şəxsi kitabxanası sadəcə kitab toplusu və yaxud zinət kolleksiyası olmayıb, elmi, bədii, tarixi və s. ədəbiyyatın dərin düşünülmüş xəzinəsidir.

Həmçinin şəxsi kitabxanalarda saxlanılan kitabların haşiyələrində kitabxana sahibinin ayrı-ayrı elmi, tənqidi və s. qeydlərinə rast gəlirik ki, bu qeydlər də görkəmli şəxsiyyətlərin həyat və fəaliyyətinə, şəxsiyyətlərinə

münasibətlərini öyrənmək üçün böyük əhəmiyyətə malikdir. Şəxsi kitabxanaların fondu öz dövrünün ən görkəmli insanları tərəfindən yaradıldığından onların tərkibinin öyrənilməsi dövrün kitab mədəniyyətinin araşdırılmasına şərait yaradır.

Bütövlükdə prof A.Xələfovun uzun bir tarixi dövrü özündə əks etdirən «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi» dərsliyi uzunmüddətli gərgin səmərəli axtarışların bəhrəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Bir alim ömrünün arxivlərdə, kitabxanalarda keçmiş məqamlarının ilmə-ilmə sapa düzülmüş bənzərsiz xalısını xatırladan bu kitab əsrlərdən-əslərə, nəsillərdən-nəsillərə miras qalmış kitab və kitabxana yaddaşımızın yazıya köçürülmüş salnaməsi kimi çox dəyərlidir. Bu mənada «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi» kitabı həqiqətən hər bir azərbaycanlının özünü, öz tarixini, öz kitab və kitabxana tarixini öyrənmək baxımından çox dəyərlidir.

Görkəmli kitabxanaşünas alim 50 ildən artıqdır ki, kitabxana işinin tarixi və nəzəriyyəsi problemləri ilə yanaşı, müntəzəm olaraq Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin nəzəri və metodoloji məsələlərini hazırlayıb tətbiq etməklə də məşğuldur. O, bu istiqamətdə yazıb nəşr etdirdiyi çoxsaylı elmi məqalə və monoqrafiyalarında, habelə elmi məclislərdəki məruzə və çıxışlarında Azərbaycan Respublikasında ali kitabxanaçılıq təhsilinin müasir konsepsiyasının əsasını formalaşdırmışdır. Elmi cəhətdən hərtərəfli əsaslandırılmış həmin konsepsiya ölkəmizdə kitabxana işinin nəzəriyyə və təcrübəsinin müasir tələblərinə cavab vermək iqtidarındadır.

Uzun illər ərzində səmərəli pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, fakültə dekanı və kafedra müdiri vəzifələrində çalışaraq tədris prosesinə uğurla rəhbərlik etmiş professor A.Xələfov həm də səriştəli tədris-tərbiyə işi təşkilatçısı kimi böyük nüfuz qazanmışdır. BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı vəzifəsində işlədiyi dövrdə o, fakültəyə tələbə qəbulunun sayının ildən-ilə artırılmasına, Azərbaycan bölməsinin qiyabi və axşam şöbələrinin, həmçinin rus şöbəsinin açılmasına, qısa, elm və tədris sahəsində ciddi kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin baş verməsinə nail olmuşdur.

Professor A.Xələfovun qurucusu olduğu Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi XX əsrin II yarısından başlayaraq respublikamızda kitabxanaşünaslıq, biblioqrafiyaşünaslıq və kitabşünaslıq üzrə elmi tədqiqat işinin mərkəzinə çevrilmişdir. Həmin elm sahələrində çalışan mütəxəssislər fundamental elmi tədqiqatlar aparmış, doktorluq və namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş, yüzlərlə elmi məqalələr, monoqrafiyalar, dərsliklər, dərs vəsaitləri çap etdirmişlər.

Ali təhsil sisteminə tədris proseslərinin bilicisi kimi tanınan professor A.Xələfov istər respublikamızda, istərsə də Bakı Dövlət Universitetində ali təhsilin yenidən qurulması və optimallaşdırılması ilə bağlı mühüm məsələlərin həllində yaxından iştirak edir və bu sahəyə öz sanballı tövhəsini verir.

Alim “Kitabxanaçılıq informatikası”, “Kitabxanaçılıq pedaqogikası”, “Kitabxanaçılıq psixologiyası”, “Kitabxana iqtisadiyyatı”, “Kitabxanaçı peşəsi” kimi kitabxanaşünaslıq sahələrinin formalaşmasına, həmçinin kitabxanaçı kadrların hazırlığının ixtisaslaşdırılmasına, geniş profilli kitabxana işçilərinin hazırlanmasına dair perspektivli ideya və təkliflər vermişdir. Bu iş öz nöbəsində Bakı Dövlət Universitetində yeni ali təhsil sisteminin – bakalavriatura və magistratura pillələrinin əsasını təşkil etmişdir. O, eyni zamanda BDU-da kitabxanaşünaslıq, bibliografyaşünaslıq, kitabşünaslıq, və informatika üzrə bakalavr və magistr təhsilinin təşkilatçısı, bu istiqamətlər ixtisas fənlərinə dair tədris plan və proqramlarının əsas müəlliflərindən biridir. Bu gün Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin magistraturasında dissertasiya tədqiqatları mövzularının işlənilib hazırlanması prosesi də məhz professor A.Xələfovun başçılığı ilə həyata keçirilir.

Professor A.Xələfov özünün yarıməsirlik pedaqoji fəaliyyəti dövründə demək olar ki, kitabxanaşünaslığa dair bütün fənləri tədris etmişdir. Son onilliklər ərzində işə alim bakalavrlar üçün “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi”, “Kitabxanaşünaslıq” və başqa ixtisas kursları üzrə, həmçinin magistratura tələbələri üçün “Kitabxanaşünaslığın müasir problemləri”, “Kitabxanaşünaslığın tarixi və metodologiyası” fənləri üzrə mühazirələr oxuyur. Alim eyni zamanda həm ayrı-ayrı kitabxanalarda, həm də fasiləsiz fəaliyyət göstərən mədəniyyət işçilərinin ixtisaslaşdırma kurslarında kitabxana işçiləri qarşısında mühazirələr oxumağa da vaxt tapır.

Yeni tarixi şəraitdə professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsilinin müasir konsepsiyası əsasında kitabxanaşünaslıq fənləri silsiləsi proqramlarının yeniləşdirilməsi üzrə xeyli iş görülmüşdür. Müstəqillik illərində informasiya cəmiyyətinin kadr hazırlığı sahəsində qarşıya qoyduğu vəzifələrə uyğun olaraq BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində ciddi islahatlar aparılmış, yüksək ixtisaslı kadrların peşəkarlıq səviyyəsini yüksəltmək üçün təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, tədris planının zamanın tələbləri baxımından yenidən tərtibinə xüsusi diqqət yetirilmişdir.

A.Xələfov yüksək səviyyəli alim, səriştəli pedaqoq-müəllim, təcrübəli rəhbər işçi, fəal ictimai xadimdir. Onun səmərəli elmi tədqiqat fəaliyyəti həm Azərbaycanda, həm də xarici ölkələrdə geniş şöhrət qazanmışdır. Ölkəmizdə mədəniyyət və kitabxana işi quruculuğunun tarixi problemləri, kitabxanaşünaslığın nəzəriyyəsi və metodologiyası, ali kitabxanaçılıq-bibliografya təhsili məsələləri, habelə kitabxana işi nəzəriyyəsi və bir sıra digər aktual elmi problemlər A.Xələfovun elmi araşdırmalarının özəyini təşkil edir. Alimin bütövlükdə milli mədəniyyətşünaslıq və kitabxanaçılıq elmi və təcrübəsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən sanballı əsərləri həmin uğurlu elmi tədqiqatların parlaq nəticələridir.

A.Xələfov Azərbaycanda kitabxana işinin çoxəsrlik tarixi ilə bağlı gərgin axtarışlar aparmış və onlarla elmi əsər yazıb nəşr etdirmişdir. Onun “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Ən qədim zamanlardan başlayaraq XVIII əsrə qədər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1870-1920-ci illər)”, “Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Qədim dövrlərdən başlamış XVIII əsrin axırınadək)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)”, “Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası (1930-2000-ci illər)”, “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi”, “Kitabxana işinin tarixi kursuna giriş” və s. kimi kitabları milli mədəniyyət tariximizin bu zəruri sahəsinin keçdiyi şərəfli yolu hərtərəfli izləməyə imkan yaradan əvəzsiz mənbələrdir.

Humanitar elm kimi kitabxanaşünaslığın ümumnəzəri və metodoloji problemlərinin işlənməsi, kitabxanaların sosial funksiyalarının araşdırılması, cəmiyyətin intellektual inkişafı prosesində, insanların mədəni-mənəvi tərbiyəsində, təhsil prosesində kitabxanaların rolunun öyrənilməsi professor A.Xələfovun elmi tədqiqat fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Tanınmış alim uzun illərdən bəri üzərində çalışdığı, ana dilimizdə ilk dəfə yazıb nəşr etdirdiyi ikicildlik “Kitabxanaşünaslığa giriş” və üçcildlik “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi” adlı dərsliklərində həmin aktual problemlərin həlli ilə bağlı özünün məntiqi mülahizələrini və elmi müddəalarını geniş şərh etmişdir.

Professor A.Xələfovun müstəqillik illərində çapdan çıxmış “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi” adlı fundamental monoqrafiyası (2006) mühüm tarixi elmi əsər kimi mütəxəssislərin diqqətini cəlb etmiş, həm elmi nəşrlərdə, həm də kütləvi informasiya vasitələrində çox yüksək qiymətləndirilərək, müəllifinə şöhrət qazandırmışdır.

Professor A.Xələfov kitabxanaşünaslıq-biblioqrafiya elmi sahəsində mütəxəssis elmi-pedaqoji kadrların hazırlığında da əvəzsiz rol oynamışdır. O, Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi sahəsində xüsusi elmi məktəb yaratmış, 1 doktorluq və 13 namizədlik dissertasiyası məhz onun elmi rəhbərliyi ilə müdafiə edilmişdir. Tanınmış alim eyni zamanda 25 nəfər elmlər namizədi və elmlər doktorunun hazırlanmasında elmi məsləhətçi və ya opponent kimi xüsusi fəallıq göstərmişdir.

Professor A.Xələfov uzun illər ərzində Moskva şəhərində fəaliyyət göstərmiş doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi üzrə vahid ixtisaslaşdırılmış şuranın üzvü kimi də səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. O, həmçinin başqa ölkələrdə mədəniyyət, kitabxana işi quruculuğu, kitabxanaşünaslıq tarixi və nəzəriyyəsi problemləri üzrə müdafiə edilmiş bir çox namizədlik və doktorluq

dissertasiyalarının opponenti, yaxud müdafiə şuralarının üzvü kimi milli kitabxanaşünaslıq elmimizi uğurla təmsil etməyi bacarmışdır.

Dahi İbn Sina çox gözəl deyirdi ki, dünyada insan üçün elmdən daha yaxşı dost yoxdur. Elm dövlətdən də yaxşıdır, çünki dövləti sən saxlamalısan, elm isə səni saxlayır.

Abuzər müəllim alimliklə müəllimliyi, insanlıqla ziyalılığı, müdrikliklə aqilliyi qoşalaşdıran, birləşdirən, zirvələşdirən şəxsiyyətlərdəndir. Əminik ki, təkcə Azərbaycanda deyil, həmçinin yaxın və uzaq xarici ölkələrdə yaxşı tanınan görkəmli alimimiz bundan sonra da Azərbaycanın kitabxanaşünaslıq elmini özünün yeni-yeni sanballı əsərləri ilə daha da zənginləşdirəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslan K. Elm və təhsil fədaisi: Monoqrafiya (Prof. A.Xələfovun 75 illiyinə həsr olunur). – B., 2006. – 240 s.
2. Xələfov A. Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslik (3 hissədə. H.1. Kitabxanaşünaslığın nəzəri əsasları; H.2. Kitabxana haqqında təlim). – B.: BDU, 2001. – 400 s.
3. Xələfov A. Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslik (3 hissədə. H.3. Kitabxana işi haqqında təlim). – B.: BDU, 2003. – 314 s.
4. Xələfov A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi: Monoqrafiya. – B.: Azər nəşr, 2006. – 312 s.
5. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslik (3 cildə. I c. Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər). – B. BDU, 2004. – 328 s.
6. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslik (3 cildə. II c. XX əsrin birinci yarısında Azərbaycanda kitabxana işi). – B., 2007.- 552 s.
7. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Dərslik. 3 hissədə. III c. XX əsrin ikinci yarısında və XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi). – B.: BDU, 2010. – 434 s.
8. Xələfov A. Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili. – B., 1998. – 130 s.
9. Mənalı ömür yolu: Abuzər Alı oğlu Xələfov (Anadan olmasının 70, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin 50 illiyinə həsr edilir) /Tərt. ed.: K.Asan, M.Bağirov.–B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2001.–230 s.
10. Müdriklik və alimlik zirvəsi: Elmi məqalələr toplusu (Prof. A.Xələfovun anadan olmasının 70, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin 50 illiyinə həsr edilir) / Tərt. ed.: K.Asan, R.Kazımov. –B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2001. – 138 s.

11. Professor Abuzər Xələfov–70. («Kitabxanaşünaslıq və bibliografıya» elmi-nəzəri və təcrübi-metodik jurnalının xüsusi buraxılışı).– B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2001.– № 1.–148 s.

**THE BOOK, READING ISSUES AND LIBRARIES PROBLEMS
IN THE WORKS OF PROFESSOR ABUZAR KHALAFOV**

**(Honored scientist, Professor Abuzar Khalafov be fore
of the 80 years jubille)**

Knyaz ASLAN

SUMMARY

Professor Abuzar Khalafov Academican of the Academy of Information attached of The UNO, honored worker of culture, President of the Azerbaijanian society of librarians, Chief of the department of the library science, Doctor of history.

All these issues are widely investigated in this article.

**ВОПРОСЫ КНИГ, ЧТЕНИЯ И БИБЛИОТЕК В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ
ПРОФЕССОРА АБУЗАРА ХАЛАФОВА**

**(На встречу 80-ти летия, заслуженного деятеля науки,
проффесора А.Халафова)**

КНЯЗЬ АСЛАН

РЕЗИОМЕ

В статье анализируется научная деятельность профессора А.А.Халафова являющийся основоположником национальной библиотковедческой науки, организатор высшего образования библиотекорей, заслуженный деятель наук.

А так же, показан вклад ученого в Азербайджанской книжной и библиотечной культуре.